

POSTANOWIENIE

8 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 kwietnia 2024 r. w Warszawie
zażalenia syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie VI Wydział Cywilny
z 23 sierpnia 2022 r., VI ACa 600/20,
w sprawie z powództwa J. W.
przeciwko syndykowi masy upadłości Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo J. W. przeciwko Bank Spółce Akcyjnej w W. o ustalenie i zapłatę. Sąd ustalił, że 7 czerwca 2005 r. powód zarejestrował jednoosobową działalność gospodarczą, której przedmiotem były m.in. najem i zarządzanie nieruchomościami. 14 czerwca 2005 r. powód nabył własność nieruchomości położonej w W. przy. Al. [...] za kredyt uzyskany w Banku Spółce Akcyjnej. W 2007 r. powód był właścicielem dwóch nieruchomości lokalowych przy. ul. [...] w W., które nabył za kredyt mieszkaniowy uzyskany w banku Spółce Akcyjnej na podstawie umowy z 22 grudnia 2004 r.. Lokale te zostały połączone w jeden, który na podstawie umowy

najmu z 1 czerwca 2005 r. powód wynajął na 10 lat P. w W.. 9 sierpnia 2007 r. powód zawarł z pozwanym bankiem umowę kredytu hipotecznego, na mocy której bank udzielił mu kredytu w kwocie 1 800 000 zł indeksowanego kursem CHF, przeznaczonego na refinansowanie kredytu mieszkaniowego w Bank Spółce Akcyjnej, zakup nieruchomości rolnej oraz budowlano-rolnej w D., na cel konsolidacyjny oraz na refinansowanie wydatków mieszkaniowych i inny dowolny cel. Kredyt został uruchomiony bezgotówkowo w transzach na rachunek bankowy powoda w złotych przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na walutę wskazaną w umowie kredytu, zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w banku w dniu uruchomienia kredytu. Spłata kredytu miała następować w złotych polskich, zgodnie z harmonogramem, w którym wysokość rat kredytu była wyrażona w CHF. Oprocentowanie kredytu było zmienne. Umowa kredytu z 9 sierpnia 2007 r. była kilkakrotnie zmieniana aneksami. Sąd uznał, że umowa zawarta przez strony była umową kredytu złotowego, gdyż jej postanowienia przewidywały, że kwota kredytu będzie udostępniona kredytobiorcy w złotych polskich i w takiej walucie miał następować jej zwrot, Sąd przyjął ponadto, że umowa jako zawarta między dwoma profesjonalistami nie była sprzeczna z naturą prawną stosunku kredytu i nie naruszała zasad współżycia społecznego. Powód w chwili zawarcia umowy był przedsiębiorcą i nie miał statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. Z tego względu sąd ocenił, że zawarte w umowie regulacje nie mogą być uznane za sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego z powodu braku ekwiwalentności świadczeń stron i nierówności pozycji kontraktowej stron. Odnosząc się do zarzutu powoda, że umowa zawierała postanowienia niedozwolone Sąd uznał, że brak podstaw do takiej oceny pod kątem abuzywności klauzul umownych z uwagi na to, że po obu stronach w umowie występują profesjonaliści i powód nie jest konsumentem. Z tych względów sąd przyjął, że brak podstaw do zakwestionowania umowy i nie ma mowy o tym, aby świadczenia spełnione w jej wykonaniu przez powoda na rzecz pozwanego stanowiły świadczenia nienależne. Apelację od wyroku z 28 stycznia 2020 r. wniósł powód.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 23 sierpnia 2022 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę sądowi Okręgowemu w Warszawie do

ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska sądu pierwszej instancji, że powód w chwili zawarcia umowy z pozwanym bankiem nie był konsumentem. Przyjmując pogląd o konsumenckim statusie powoda w związku z zawarciem przedmiotowej umowy Sąd Apelacyjny podniósł, że istniała potrzeba zbadania zarzutów powoda co do abuzywności poszczególnych postanowień umowy i mogących z niej wynikać skutków prawnych. Skoro Sąd pierwszej instancji tego zaniechał, to oznacza to, że nie rozpoznał on istoty sprawy, a tym samym nie przeprowadził w tym zakresie również żadnego postępowania dowodowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadniało to uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na wyrok z 23 sierpnia 2022 r. złożył pozwany bank. Zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 385¹ k.c. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, niepubl.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego

uznania, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.), przy założeniu jednak, że sąd, przyjmując przedawnienie dochodzonego roszczenia, nie zbadał uprzednio jego istnienia.

W judykaturze na tle sytuacji procesowej analogicznej do tej, która wystąpiła w niniejszej sprawie utrwalili się już ponadto poglądy, że nie można mówić o nierozpoznaniu istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji, gdy sąd ten, - w ocenie sądu drugiej instancji błędnie - założył, że w sprawie nie mają zastosowania przepisy o abuzywności postanowień umownych i w związku z tym nie dokonał stosownej ich kontroli pod tym względem, chociaż według sądu odwoławczego kontrola taka powinna zostać przeprowadzona (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 października 2023 r. III CZ 159/23, nie publ. I z 26 października 2023 r. III CZ 248/23, nie publ.). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela ten pogląd w całej rozciągłości.

Sąd Apelacyjny, przyjmując, że powód zawierając sporną umowę z pozwanym bankiem działał w charakterze konsumenta i w związku z tym jej postanowienia powinny być poddane ocenie pod kątem ich niedozwolonego charakteru, powinien zatem we własnym zakresie dokonać takiej ich oceny - po uprzednim uzupełnieniu – w razie potrzeby postępowania dowodowego w tym zakresie. W systemie apelacji pełnej Sąd drugiej instancji kontynuuje bowiem – w granicach zaskarżenia – merytoryczne rozpoznawanie sprawy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., Nr 6, poz. 55).

O nierozpoznaniu istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji w okolicznościach sprawy nie może być zatem mowy. Zarzut naruszenia art. 386 §4 k.p.c. jest wobec tego uzasadniony. Co przesądza o konieczności uwzględnienia zażalenia.

Dodać ponadto należy, że w sytuacji, w której Sąd drugiej instancji, rozpoznając sprawę (art. 378 § 1 k.p.c.), zmienia lub uzupełnia ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, względnie rozwija i uzupełnia ocenę prawną przyjętą przez sąd pierwszej instancji, wymaganie zaskarżalności orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP) i dwuinstancyjności postępowania

sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP) nie zostaje naruszone (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, nr 3, poz. 20, postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2013 r., Ts 216/12, OTK-B 2013, nr 5, poz. 498).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)